УДК 821.161.3

МАСТАЦКАЯ РОЛЯ ДЫЯЛЕКТЫЗМАЎ У «ПАЛЕСКАЙ ХРОНІЦЫ» І. МЕЛЕЖА

М. Р. Шляхтун
курсант 1 курса факультэта міліцыі
Магілёўскага інстытута МУС (Беларусь)
Навуковы кіраўнік: ***М. М. Караткоў,***
старшы выкладчык кафедры сацыяльна-гуманітарных дысцыплін
Магілёўскага інстытута МУС (Беларусь),
кандыдат філалагічных навук, дацэнт

І. Мележ неяк зазначыў, што «Палескую хроніку» пачаў пісаць чыста літаратурнай мовай. Але неўзабаве адчуў, што гэта не дазваляе адлюстраваць жыццё палескай вёскі 20–30 гадоў такім, якім ён яго памятаў і разумеў. Не такімі, як ён іх уяўляў, атрымліваліся вобразы герояў будучага твора. Чыста літаратурная мова ў пэўнай ступені абмяжоўвала магчымасці паказу рэчаіснасці ў формах самога жыцця. Гэтая акалічнасць, відаць, і абумовіла ўключэнне ў мастацкую тканіну твора мясцовай моўнай плыні, дыялектызмаў. У выніку вобразы герояў і персанажаў твора набылі значна больш акрэсленыя адзнакі жыхароў пэўнай мясцовасці, прадстаўнікоў пэўнай эпохі, сацыяльных груп, нарэшце, індывідуальнасцей. У выніку ў раманах «Палескай хронікі» выразна стала адчувацца атмасфера таго часу.

Варта адзначыць, што суадносіны чыста літаратурнай мовы і дыялектызмаў у «Палескай хроніцы» з цягам часу ў пэўнай ступені змяняліся. Так, у першых рэдакцыях раманаў «Людзі на балоце» і «Подых навальніцы» аўтар актыўна выкарыстоўваў дыялектызмы не толькі пры перадачы мовы персанажаў, але і ў аўтарскім апавяданні. Гэта давала дадатковыя магчымасці для выяўлення сэнсавых і эмацыянальных адценняў сказанага. Аднак у некаторых выпадках гэта было не зусім апраўдана. Асобныя словы тыпу «паглядны» (прыгожы) [1, с. 299], «пал» (гарачнасць, парыў) [1, с. 45], крывота (крывадушнасць) [1, с. 316], «зяўлясты» (гарласты) [1, с. 313], «выпінкі» (выпукліны) маглі быць незразумелымі чытачу. Тое ж можна сказаць і аб некаторых дыялектызмах, якія сустракаюцца ў мове персанажаў: «чавіць» (душыць), «ашмётак» (шматок) [1, с. 369], «бебахі» (памёт) і да т. п.

Відаць, таму пісьменнік у апошніх рэдакцыях раманаў «Палескай хронікі» больш строга паставіцца да адбору лексічных сродкаў з пункту погляду іх зразумеласці для чытачоў. Ён па сутнасці амаль зусім адмовіўся ад

выкарыстання дыялектызмаў у аўтарскім апавяданні. І пазбавіўся ад адзначаных вышэй недахопаў пры перадачы мовы персанажаў.

Такім чынам, дыялектызмы ў «Палескай хроніцы» І. Мележа адыгрываюць значную мастацкую ролю ў стварэнні вобразаў персанажаў у іх тыповасці і індывідуальных асаблівасцях, у стварэнні мясцовага каларыту ў творы.

1. Мележ І. Завеі, снежань // Мележ, І. Зб. тв. : у 10 т. Т. 7. Мінск : Маст. літ., 1982. 558 с. Вернуться к статье